

ZA STARI STRANKI PRI- HAJAJO DRUGI ČASI.

SEDEM SENATORJEV OD VE- ČINSKE STRANKE JE V OPOZIICJI PROTI ADMI- NISTRACIJI.

Ako se starogardniki in burbonci
ne združijo, bo opozicija delala
veliko sitnosti.

Washington, D.C. (Fed. Press.)
— Volitve z dne sedmega novem-
bra pokazuje, da dobiva kontro-
lo tretja stranka. Ali bodo repu-
blikanci in demokrate ušli
kontrolni te tretje stranke, ako se
združijo v reakcionarne namene?
Vsi člani v tem nekritičnem
parlamentarnem bloku razen so-
cialista Bergerja in Henrick
Shipsteada, člana farmerske de-
lavске stranke, se imenuje de-
mokrate in republikance, toda na-
sprotni so strankarski kontroli in
poznanji so kot zagovorniki pred-
logov, katerih pristaši starih
strank ne prenesejo.

Na papirju imajo republikanci
večino v senatu za enajst glasov,
toda med temi enajst glasovi so
La Follette, Borah, Norris, John-
son, Ladd, Brookhart in Howell,
ki so vsi v opoziciji napram admi-
nistraciji. Kasnejša poročila pa
dodajo tem imenom mogoče še
Lynn Frasierja, kandidata Ne-
strankarske lige v Severni Dakoti.
Ta majhna skupina neodvisnih
lahko prepreči sprejem vsake
predloge, ako se reakcionarji
starih strank ne združijo.

Velika republikanska večina
167 glasov v zbornici je bila v
prejšnji torki skoraj izbrisana. In
še preje je bila v tej večini sku-
pina, ki je delala vedno pregla-
vo starogardnikom. V prihodnjem
marcu pa pride skoraj tucat kon-
gresnikov v zbornico, ki ne pri-
znajo političnih gospodarjev. In
ti kongresniki bodo tudi prihajali
k sejam.

Prav zanesljivo se bo ta tretja
stranka pomnožila, ako znajo
kongresniki razlagati, kajti po-
meni izid glasovanja prejšnjega
torka. Spoznali bodo lahko, da
morajo glasovati od časa do časa
za ljudske interese, če ne, jih čaka
poraz pri prihodnjih volitvah.

Zelo interesanten je tudi vzrok
za poraz republikancev na vzhodu
je ta, da so vzhodni bankirji ne-
zadovoljni s politiko osamljenja
Hardingove administracije in da
je bila zaradi tega velika opozicija
proti republikancem v Massachu-
settsu, New Yorku, New Jerseyu
in drugje.

Zdi se, da je senator Lodge
klju temu strankinemu predsod-
ku ušel z majhno večino jez
vzhodnih bankirjev. Mogoče se
vrne v večjo jezo v Washington
proti svojim preganjalcem, mesto
da pride spokorjen zaradi svoje
zadnje nevarnosti. On je zdaj že
starček in njemu je nepotrebno,
da čaka na milosti Wall Streetsa.

Ti posojevalci denarja, ki ne
poznajo domovine, so pa vzbudili
jezo zapadnih farmerjev in izvali-
li so splošno ogorčenje pri delav-
cih. In zdi se, da so se združili,
da kaznujejo republikansko stran-
ko.

Značilno je tudi, da so bile iz-
voljene tri žene v kongres, ki so
pacifistke. Mrs. St. Clair iz
Missouri, zahteva, da se ustano-
vi mednarodno sodišče, da se
odpravijo vojne. Mrs. Winifed
Mason Huck iz Illinois zahteva,
da se spremeni ustava, tako da bo
imelo ljudstvo priložnost glaso-
vati o vojni. Gdč. Estehr Kath-
leen O'Keefe iz Indiane pravi, da
se morajo vojne odpraviti z med-
narodnimi sporazumi.

Kongresnica Robertsonova je
propadla pri volitvah, ki je zagor-
varjala napoved vojne, mesto nje
so pa prišle tri pacifistke v zbor-
nico.

ČE PROHIBICIONISKEGA ZAKONA PORAZEN.

St. Paul, Minn. — Kongresnik
A. J. Volstead, oče postave, ki do-
loča, da je vsaka pijača opojna,
ki vsebuje več kot pol odstotka al-
kohola, je bil temeljito porazen
pri volitvah. Njegov nasprotni
kandidat je prejel 12,400 več gla-
sov kot on.

'RUDARSKI TIKET' V HERRI- NU JE PRODEL NA OBLI ORTI.

Marion, Ill. — (Feder. Press.)
— Prijatelji trgovske zbornice in
generalnega državnega pravdnika
Brundageja so grdo poparjeni
vsalet izida volitev v okraju
Williamson. Kandidatje rudarske
unije, ki so bili na republikan-
skem tiketu, so izvoljeni vsi do
zadnjega. Trgovska zbornica je
poplavila ves okraj s tiakovinami,
v katerih je pozivala volilce, da
naj volijo demokrate in s tem
"operejo krvavi madež herrinske-
ga masakra". Šerif Thaxton, na
kateroga so imeli denarni interesi
največjo piko, je bil izvoljen
okrajnim blagajnikom z veliko
večino.

JAMSKI DELOVODJA JE KRAV RAZSTRELBE.

Pat Flanagan, bos v usodepoinem
premogovniku v Spanglerju,
je poigal plin v jami.

HOTEL JE ODBRATI PREMO- GOVNIK NA DOBREM GLASU.

Spangler, Pa. — Po neuradnem
mnenju državne komisije, ki je
pričela preiskavo, da dočena vzro-
ke razstrelbe 6. t. m. v premogov-
niku št. 1 Reilly Coal kompanije,
je delovodja Patrick Flanagan
poslal 76 premogarjev v smrt.
Flanagan je hotel, da premogov-
nik ostane na glasu kot nepišna
jama in zato ni nikoli prijavil
pristojnim oblastem, da se nabira
plin v gotovih "šepih" pod zem-
ljo.

Preiskovalci so isprališali več
rudarjev, ki so se rešili in kateri
zdaj leže v bolnišnici. Vsi so iz-
povedali, da je Flanagan imel na-
vedo zaigati nabran plin v pod-
zemeljskih luknjah, samo da je
izgledalo, da je jama prosta plina.
Knjige družbe zadnjih dveh let ne
izkazujejo nobenega plina v pre-
mogovniku. Končno je blazna
praksa prevrnila Flaganana. Pli-
na se je nabralo v toliki meri, da
se je razstrelil s strašnimi posledicami,
ko ga je zopet zažgal. Flana-
gan je drago plačal svoje blazno
delo, kajti tudi on je med
mrtvimi.

Komisija bo poročala o rezul-
tu preiskave mrlličnoogledni po-
roti. Glavni državni inspektor
Button je posetil osem poškodova-
nih premogarjev v bolnišnici in si
zapisal njih izpovedi; z devetimi
ni mogel govoriti, ker je bil deli-
ričen in najbrž ne okrevi. Komis-
sarijo so tudi obiskali del premo-
govnika.

Uradna lista mrtvih vsebuje 76
imen, dočim je bilo 26 ranjenih in
šest mož je ušlo iz jame neranjenih.

Polovica mrličev je že pokopa-
nih. Trupla vozijo v tovornih
avtomobilih na pokopališča.

KMALU JE ZAČELA...

St. Louis, Mo. — Gladys Mc-
Kay-Wimpee-Beard je stara šele
petnajst let. V šest mesecih se je
poročila dvakrat, ne da bi se lo-
čila od prvega moža. Poizkusila je
izvršiti samomor zaradi tretjega
ljubimesa. Gladys je prvokrat po-
ročila William F. Wimpeeja.
Enajst dni kasneje je njen soprog
ukradel avtomobil in so ga zapri-
li. Ko so zaprili njenega soproga, se
je vrnila k svojemu očetu. Tu se
je seznanila najprvo z George
Hoosmanom. V prejšnjem tednu
je skočila v reko, iz katere so jo
rešili. Na to je poročila Orvel
Bearda. Zdjaj jo imajo zaprto, da
lahko premišljuje, da postava pre-
poveduje imeti dva moža.

DAVKI PRIDEJO NA DNEVNI RED PRIHODNJEGA KON- GRESA.

Washington, D. C. — Voditelj
starih strank je zdaj napoveduje-
jo, da izid zadnjih volitev povzro-
či revizijo davčnega zakona. Pro-
gresivni republikanci bodo zahte-
vali, da se obdavčijo nerazdeljeni
dobički korporacij in da se asen-
dira davek na velike dohodke in
davek na dedščine. Demokrate jih
bodo podpirali.

TUDI V NEW YORKU SE PONAVLJA STARA PESEM.

VOLILOI SO BILI SITI MILLER- RA, PA SO IZVOLILI GLAD- KEGA SMITHA.

Pri prihodnjih volitvah bodo me-
goče siti Smitha, pa zopet
izvolijo Millerja.

New York, N. Y. (Fed. Press.)
— Pred dvema letoma so bili volilci
v državi New York prepričani,
da je nekaj narobe. Šli so na voliš-
ča in odstranili demokratsko
administracijo. Dve leti sta zopet
minili in volilci so bili zopet mne-
nja, da je nekaj narobe v državi
New York. Odstranili so repu-
blikansko administracijo in uposta-
vili demokratsko političarje, ka-
tere so odstavili pred dvema leto-
ma.

Ljudstvo v državi New York je
imelo priliko, da izvoli dobro ad-
ministracijo, kajti socialistična
stranka in farmerska delavska
stranka sta skupaj postavili kan-
didate. In koliko glasov je bilo
oddanih za te kandidate? F. Cas-
sady, ki je kandidiral kot governer-
ski kandidat je prejel nekaj manj
kot 150,000 glasov, dasiravno je
bilo oddanih približno 3,500,000
glasov.

Cassidy je prejel manj glasov
kot so pričakovali voditelji
strank.

Dobri opazovalci pravijo, da je
izredno nazadnjaštvo Nathan L.
Millerja znižalo število glasov, ki
bi bili oddani za Cassidyja. Drž-
va New York je bila siti Millerja
in volilci so mislili samo na to,
kako se ga snebe.

Bila je stara pesem. Veliko volil-
cev, ki bi glasovali za kandida-
ta farmerske delavske stranke
in socialistične stranke, je glaso-
valo za Smitha, da glasovi štejejo
proti Millerju. Po dveh letih bodo
siti Smitha in glasovali bodo za
Millerja ali katerega drugega, ki
ga republikanska mašina proglasi
kandidatom.

Taka je povest o volitvah v
državi New York. Volilci so od-
stavili človeka, ki ni imel njih
zaupanja in so izvolili človeka s
prijaznim smehljajem na ustni-
cah, ki je pripravljen seči vsake-
mu v roko, in je v politiki gladek
kot jegulja. Smith je kot gover-
ner vetral razupite Luukove po-
stave, Miller je pa ravno tiste po-
stave podpisal, ko so mu bile
predložene.

Dirindaj za Smithom je povzo-
čil, da Meyer London, edini socia-
listični kongresnik ni bil izvoljen.
Newyorški centralni delavski in
obrtni svet je priporočil Samuel
Dicksona, demokrata, dasiravno
je Samuel Gompers, predsednik
Ameriške delavske federacije, pri-
poročil Londona in pohvalil nje-
govo delo v kongresu v interesu
delavskega razreda.

DVA KAZNENCA URITA.

Skušala sta pobegniti iz jonske-
ga taborišča.

Birmingham, Ala. — V Alaba-
mi postoji navada, da oddajajo
kaznenec privatnim podjetnikom
v najem, da jih izkoristijo v svoje
interese. Oddajajo jih tudi v rud-
nike, v katerih kopljejo premo-
govarje. Podjetniki imajo zaradi tega
sistema ogromne profite. Iz takega
kazenskega taborišča pri Flat To-
pu so hoteli pobegniti štiri kaz-
neneci skozi prelor v premogovni-
ku. Dva kaznenca sta bila ustrel-
jena in dva pa lahko ranjena.

ZOPET POJDE EN MILLION IZ AMERIKE.

Chicago, Ill. — Gdč. Gwendolin
Field, vnukinja pokojnega trgov-
skega princeza v Chicagu Marshall
Fielda, poroči angleškega plem-
nitnika sir Archibald Edmond-
stona. Za doto bo imela en mil-
ion dolarjev. Samoposebi se ra-
zume, da ga ni ona zaslužila s svo-
jim delom, ravno tako ga ni zaslu-
žila s svojim delom nobeden Mar-
shall Fieldov, ampak milijon do-
larjev je zaslužilo na stotine de-
lavcev, ki delajo za to trgovsko
tvrdko. Tako odhajajo milijoni v
tujino, ki so bili nagromadeni kot
zadovi dela pridnih ameriških de-
lavcev.

VSAKIH MILJON TON PREMO- GA STANE TRI ŽIVLJENJA.

Washington, D. C. — Trije ru-
darji so dali svoja življenja za
vsakih milijon ton premoga nako-
panega v septembru. Tako poroča
rudniški biro. Stopenetdeset rudar-
jev je bilo ubitih v omenjenem
meseču pod zemljo, in sicer 19
rudarjev na polju trdega in 131
na polju mehkega premoga. Pro-
dukcija premoga v tem času zna-
ša 46,195,000 ton.

V NEW YORKU SE DROBI CENTRALA STAVB. DELAVCEV.

NOVA SE PA ŠE SNUJE, PRE- DEN STARA RAZPADE.

Še je posledica korupcije, ki je
bila v organizaciji.

New York, N. Y. (Fed. Press.)

— Znano je, da je v Centralnem
svetu stavbinskih delavcev div-
jal akoli leta prepri, kdo ima
pravo izvršiti razna dela. Ta prepri
je seveda organizaciji več škodo-
val kot koristil. Od kar je pa
Ameriška delavska federacija po-
segla v ta boj, je nastal tak polo-
žaj, da je več unijs stavbinskih
delavcev namanilo, da prenehajo
biti članice centralne organizaci-
je. Te unije so napravile pogodbo
s podjetniki, da sedanja međa
ostane in da se delavne razmere
ne spreminjajo.

Zidarji, ometači, pleskarji in
vodovodni monterji so že zunaj
centralne organizacije. Druge iz-
javljajo, da izstopijo, ako ne bo
pogodba s podjetniki odklonjena.
Med unijami, ki tako izjavljajo,
je organizacija kamnosekov.
Odborniki te organizacije izjav-
ljajo, ako se sprejme nova po-
godba, tedaj se prizna odprta de-
lavstva, kajti tesarski delavci,
vodovodni monterji in kleparski
delavci bodo morali porabiti ma-
terijal na stavbah, ako tudi ni bil
izdelan v organizirani delavnici.

Ameriška delavska federacija
je preklicala poslovno lojalnega
sveta stavbinskih delavcev zaradi
korupcije, ki jo je odkril Loek-
woodov preiskovalni komitej. Po-
sledica je bila, da svet ni mogel
skleniti pogodbe s stavbinskimi
podjetniki, kajti podjetniki ga
niso hoteli priznati.
Ako izstopi še več unijs iz cen-
tralne organizacije stavbinskih
delavcev, tedaj organizira stav-
binski department Ameriške fede-
racije novo centralno organizaci-
jo stavbinskih delavcev v New
Yorku.

MELLON NASTOPI PROTI MLAČNIM DAVKOPLA- ČEVALCEM?

Washington, D. C. (Federated
Press.) — Izid volitev še učinku-
je. Zakladniški tajnik Mellon na-
znanja, da je bila vlada osleparje-
na na davkih za več ko sto miljo-
nov dolarjev v preteklosti in da
se proti prizadetim uvede sodnji-
sko postopanje.

"Ladolevalec munitelje in dru-
gih vojnih potrebščin so glavni
grobniki," pravi časnika vest.
Mr. Mellon še vedno molči o sto
milijon dolarjih, ki jih je podaril
Standard Oil družbi in drugim
korporacijam, ker ni obdavi-
l njih delniških dividend kot dolo-
ča zakon.

USODA DOSLUŽENEGA VO- JAKA.

Pittsburgh, Pa. — J. S. Regan,
doslužen vojak, ki je imel pretre-
sene živce zaradi vojnih grozot, je
skočil ali padel z vlaka na postaji
Conemaugh. Kljub temu, da je
vlak vozil z veliko hitričo, ni zado-
bil težkih poškodb.

NESEČKA Z LETALOM.

Houston, Tex. — Letalo, ki ga je
vodil R. E. Barry iz New Yorka,
je padlo doli na Beaumontskem
sejmu. Z nji mje bila v letalu Mrs.
B. D. Jackson, žena predsednika
Južnoteksanskega sejmanskega dru-
štva. Oba sta zadobila izredno te-
žke poškodbe.

AMERIKA PROTESTIRA PROTI KEMALISTOM.

Hughes je poslal noto angorški
vladi, svarič jo, da ne sme za-
preti Dardanel; konflikt
med Anglijo in Francijo.

KEDAJ BO KONFERENCA?

Paris, 11. nov. — Ameriška vla-
da je poslala noto Turčiji s prote-
stom proti novim naredbam
angorske vlade glede reguliranja
inozemskih bojnih ladij v Darda-
nelah. Jedro note je, da Turčija
ne sme zapreti čline in pasiti mo-
ra, da ameriški trgovinski in hu-
manitarni interesi ne trpe nobene
škode.

Turška kriza je še vedno pre-
teča, dasiravno ni večja kakor je
bila zadnje dni. Največji krič je,
ker se Anglija in Francija ne mo-
reta zediniti glede datuma otvor-
jenja mirovne konference v Lo-
zanu. Oficijelno je 13. november
še vedno otvoritveni datum, toda
kakor izgleda, ne bo angleških de-
legatov na ta dan v Lozanu. Anglija
bi rada, da se konferenca otvori
saj teden dni pozneje, to je
20. novembra. Prihodnje sredo so
volitve v Angliji in danes nihče
še ne ve kdo bo imel pravico skle-
pati mir v imenu Anglije. Francija
zahteva, da se konferenca odpre
prej.

Turki nočejo čakati. Turška de-
legacija je že na potu v Švico in
v ponedeljek bo že tam. Francooska
vlada je aranžirala, da pojde tja
nekaj nižjih ententnih predstavni-
kov, ki sprejmejo izmet paša.

Situacija je zelo resna. Vlada
nove Turčije zahteva, da se vsa
sporna vprašanja s zavezniki reši-
jo brez vsakega zavlaščevanja.
Skupščina v Angori stoji na stali-
šču, da so vse prejšnje pogodbe s
Turčijo neveljavne in ententa ima
na Turčiam la tiste pravice, ka-
tere jim prizna skupščina. Kemali-
sti pravijo, da pogoji premirja,
katera je podpisala bivša sultan-
ova vlada v Mudrosu leta 1918.,
ne veljajo več.

Anglija in Italija sta večeraj po-
slali novo noto v Angoro s zahte-
vo, da Turčija ne sme uveljaviti
nobene svojih naredb, ki kršijo
pogoje premirja iz leta 1918. obe
gronita, da bosta s silo orožja pri-
silili Turke na spoštovanje ome-
jenih pogojev. To pomeni, da bo
v Carigradu razglašeno obsedno
stanje.

Kako izpade lozanska konfe-
renca, ne ve povedati nihče. Turki
bodo zahtevali marsikaj, kar za-
vezniki ne bi radi dali iz rok. Mo-
goče ne bodo zahtevali Sirije, v
kateri so se vgnedili Francoosi, in
Mezopotamije, kjer so Anglieži
gospodarili, zahtevali pa bodo bo-
gato petrolejsko polje v Mosulu,
kateroga so se polastili Anglieži in
za katerega se zanimajo ameriški
oljni magnatje. Izmet paša bo
tudi zahteval Egejske otoke in
veliko odškodnino od Grčije.

Iz Carigrada je prišla vest, da
so angleške in francooske čete za-
sedle turške carinarnice v Cari-
gradu. To se tolmači kot prvi ko-
rak k razglašenju obsednega sta-
nja.

Rafet paša, civilni guverner v
Carigradu, je obvestil zavezniške
komisarje, da je pripravljen so-
delovati z njimi za vzdrževanje
reda.

KUKLUKSI MED SABO.

Atlanta, Ga. — Harry B. Ter-
rell, bivši veliki "goblin" Kukul-
ksa, je vložil na sodišču peticijo,
da se uvede proti Kukulksu ban-
krotno postopanje in da se odsta-
vi William J. Simmons, cesarski
"čarovnik".
Terrell navaja v svoji peticiji,
da je Simmons nezmožen voditi
Kukulksian in da se je denar po-
rabil v privatne namene.

Pašisti bodo zaprli gostilne.

Rim, 11. nov. — Mussolini je
zagrozil, da se posluži ameriških
"višnjevih zakonov" in zapre
vseh 200,000 gostiln ob nedeljah,
ako ne bodo polnaji bolj skrbeli
za red v gostilnah, v katerih se
redni pretepi z rezultatom, da je
vsako nedeljo veliko oseb ubitih
v pijanosti.

WALLSTREETSKE MAGNATE JE STRAH PRED REVOLTO FARMARJEV.

New York, N. Y. — Med borzi-
jani v Wall Streetu je zavladala
panika vsled izida sadnjih volitev,
pri katerih so farmerji na Severo-
zapadu igrali tako veliko ulogo in
vrgli celo vrsto starogardnikov
ob tla. Seymour L. Cromwell,
predsednik newyorške borze, je
zadnji petek bridko potožil na
neki konferenci, da farmerji pre-
več silijo v politiko na svojo pest
in ugrožajo "prosperiteto de-
lele". Rekel je, da je treba farmerje
na kak način zadovoljiti, drugače
pride industrijska in komercialna
Amerika v veliko nevarnost, ako
sklenejo farmerji in delavci
"protinaturno" alijanco.

VELIKE DELAVSKE STAVKE V INDIJI.

40,000 jeklarskih delavcev je za-
stavkalo v Bombaju.

DRUGI DELAVCI SO TUDI V BOJU.

Bombaj, Indija, 11. nov. —
(Federated Press.) — Stavke so
tukaj na dnevnem redu.

40,000 delavcev v Tata-jeklar-
nah v Jamshedpuru je na štrajku
in vse tovarne počivajo. Delavci
zahtevajo zvišanje mzade, družba
pa noče ugoditi zahtevi.

Tramvajski nameštenci v Bom-
baju so tudi zaštrajkali kljub opo-
ziciji svojih voditeljev, ki so od-
svetovali stavko. Nameštenci zahtevajo
priznanje organizacije.

Organizirani kuharji, strežaji
in hotelaki uslužbeni so tudi v
stavkovnem gibanju. Vsi veliki
hoteli v Bombaju so zaprti.

Britske oblasti so zelo alarmirane
in policija je bila pojačana.

PROHIBICIONISTI SE ŠE SMEJEJO!

Koliko časa se bodo smejali?

Washington, D. C. — Prohibi-
cija je bila sprejeta ob času vojne
historije. Prohibicionisti so
izvedli takrat pritisk, češ, da je la-
teti dober vojak, ki ne pije druge-
ga kot vodo ali druge pijače, ki ne
vsebujejo alkohola. Ljudstvo
si je prohibicijo predstavljalo po-
polnoma drugače, dokler jo ni do-
bilo. Ko je bila prohibicija uvede-
na, je spoznalo tudi vse njene hi-
be in vrline.

Izid letošnjih volitev pokazuje,
da ljudstvo ne mara prohibicije,
saj take prohibicije ne mara, kot
je uvedena sedaj in da želi, da se
Volsteadov zakon spremeni. Edi-
no v državi Ohio so prohibicijoni-
sti obdržali svoje, drugje so bil
tepeni.

Protiprohibicijonske organizaci-
je se zdaj pripravljajo, da izde-
lajo program, po katerem naj se
najprvo modifizira Volsteadov za-
kon. Prohibicionisti se smejejo
tem pripravam, kljub temu pa
skrbno štejejo svoje privrčence v
kongresu, ako jim bo mogoče še
na dalje odbržati Volsteadov za-
kon.

DVA IN DVAJSET MESECEV NA STAVKI.

Streator, Ill. — Tukajšnji de-
lavci še niso odnehali proti pod-
jetniškemu poizkusu, po katerem
naj se uvede odprta delavnica v
tukajšnjih tovarnah in podjetjih.
Šestnajst sto delavcev stavka že
dva in dvalet mesecev, toda njih
moralna je trdna, kot je bila prvi
dan stavke.

Prizadetih je osem lokalnih or-
ganizacij. Na stavki so opekarski
delavci, steklarski delavci in dru-
gi tovarniški delavci.

Thomas Kelly iz Streatorja
podpredsednik Državne delavske
federacije, je dospel v Chicagu, da
predoči delavskim organizacijam
bedo, v kateri žive stavkarji in ta-
ko nabere darove v pomoč stavku-
jočim delavcem v Streatorju.

VERME.

Chicago in okolice. — V torkel
deležno. Severnovzhodni vetrovi.
Temperatura zadnjih 24 ur: naj-
višja 54, najnižja 45. Snolce izi-
de ob 6:35, zalde ob 4:31.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE POOPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE POOPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narodnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2827-29 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on application.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju n. pr. (Okt. 31-22) poleg vsakega imena na naslova pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Fenovite je pravilno, da se vam ne ustavi list.

ESCH-CUMMINSOVA TRANSPORTNA POSTAVA JE ZOPET ODPOVEDALA.

Precej jasno je zapisano v Esch-Cumminsovi transportni postavi, da imajo železničarji prejemati tako visoko minimalno mezdo, da krije njih življenske troške.

Železničarji so vsi, ki delajo na železnicah. Med nje spadajo tudi delavci, ki delajo na železniških progah. Jasno je, da vlaki ne morejo voziti v sedanjem času, ako ni železniške proge. Ravno tako je razumljivo, da je za ves železniški promet velika nevarnost, da ne zastane popolnoma, ako niso železniške proge v dobrem stanju. Delavci, ki delajo na železniških progah, so torej važen faktor v železniški industriji. Brez njih je železniški obrat nemogoč, pa magari če v železniškem ravnanstvu sede sami najbolj učeni odvetniki, ki so v deželi.

Ti delavci so predložili po svojih zastopnikih ponovno svojo zahtevo železniškemu delavskemu odboru. Zahtevali so, da se jim plača kot minimalna mezda osem in štirideset centov na uro. Odbor je pa zvišal mezdo reči in piši za dva centa in sicer od tri in dvajset centov na pet in dvajset in od pet in trideset na sedem in trideset centov.

Kaj govori odlok večine železniškega delavskega odbora? Večina je zavrgla prvi princip humanitete, ko je odrekla tem delavcem minimalno mezdo, ki je absolutno potrebna, da si delavska družina nabavi najnujnejša sredstva za življenje. Odlok večine je pokazal, da delavec ne more doseči svoje pravice, dokler je uveljavljen sedanji industrijski sistem privatne kontrole in privatnega lastništva.

Hooper, predsednik tega odbora, je izjavil, ako se ugodni delavski zahtevi, da morajo železniške družbe bankrotirati, ker bodo imele železnice na leto do \$378,078,125 deficita.

Ako je resnica, kar je Hooper izjavil, tedaj je dokazano jasno kot beli dan, da so privatni bizniški interesi nezmožni upravljati ameriške železnice in da jih je treba zelo hitro nacionalizirati, da ne napravijo kakšne velike nesreče s svojo nezmožnostjo za vse ameriške ljudstvo. Če ni res, kar je povedal Hooper, tedaj je doprinešen dokaz, da privatni bizniški interesi, ki kontrolirajo železnice, nimajo srca za ljudske potrebe in da je njim vseeno, ako tisti umirajo počasi lakote, ki jim kopičijo bogastva. Tudi v tem slučaju je nacionalizacija ameriških železnic edina prava odpomoč proti takemu uničevanju delovnih moči naroda.

A. O. Wharton, delavski zastopnik v odboru, je zagovarjal interese delavcev. Povdarjal je, da mora delavec prejemati tako visoke mezdo, ki je sestavljena na podlagi družinskega bičerja, krijočega potrebne stroške delavčeve družine. Njegov glas je ostal glas vpijočega v puščavi.

Vladna in poluradna statistika nam dokazuje, da mora delavec prejemati od 72 do 75 centov mezde na uro, da so kriti absolutno potrebni življenski troški delavske družine. Železniški odbor je pa rekel, da je nemogoče plačati osem in štirideset centov na uro in primaknil je dva centa na uro. Mezdo je povišal od 23 na 25 centov na uro! Ali je tako povišanje v soglasju z Esch-Cumminsovim transportnim zakonom? Ako ni, zakaj je pa kongres sprejel to postavo? Ali ni kongres višja oblast kot železniški delavski odbor? Ali ne veljajo za železniški delavski odbor vse postavbe, ki jih sprejme kongres in potrdi predsednik s svojim podpisom, kot za vsakega drugega prebivalca v Združenih državah — državljana ali nedržavljanca?

Telesna sužnost je odpravljalna. Ampak če delavec ne zasluži toliko, da lahko pošteno preživi svojo družino z najcenejšimi živili, ali ni njegov položaj veliko slabši, kot je bil nekoč telesnega sužnja? Da, telesna sužnost je odpravljena, toda železniški delavski odbor, pravzaprav večina v tem odboru, je odločila, da bodo železniški delavci, ki delajo na železniških progah, prav dobro občutili s svojimi družinami vred, da žive v dobi mezodne sužnosti, ki ima svoje strahote za delavca in njegovo družino.

SLIKE IZ NASELBIN.

Homer City, Pa. — Društvo št. 290 SNFJ, je na svoji redni seji dne 5. novembra sklenilo, da priredi veselico dne 18. novembra, ki začne ob sedmi uri zvečer. Vstopnina za to prireditve je \$1 za moške, ženske pa so vstopnine proste. Moški člani so obvezni, da morajo plačati en dolar, kar gre v društveno blagajno, pa če se udeležijo veselice ali ne. Godba bo tamburaška, vse drugo pa bo poskrbel za to izvoljeni odbor. Vse preostane \$ gre v društveno blagajno.

Uljudno vabimo vsa slovenska društva in Slovane izven društev v tej okolici, da nam prihitite na pomoč dne 18. t. m. zvečer. Pod ovenlo jablano vabimo tudi župana iz McIntyreja, da se tudi on pokaže s svojim občinstvom. V enakem slučaju, če le mogoče, povrnemo.

Opozorjam vse člane našega društva na decembrsko sejo dne 3. decembra, da se je polnoštevilno udeležijo. Niti eden naj ne izostane. Kakor je vsakemu znano, bomo volili na tej seji društveni odbor za prihodnje leto. Člane tudi opominjam, da bolj redno plačujejo svoje mesečne prispevke. Imamo člane, ki so mesec dni suspendirani in drugi mesec so zopet sprejeti k društvu. Taki člani ne pomislijo na slučaj nesreče, katera jih lahko zadene ravno v teku suspenzije. Suspendiranci pa bi potem hodili kot tajniki, da bi mu popravil posledice njegove brezbrčnosti, tajnik ne sme pri tem ničesar stori drugade, kot zahtevajo pravila, ki so jasna v tem oziru. Vpoštevajte pravila in nobene neprilike ne boste imeli. Z bratskim pozdravom. — Jernej Šlabe, tajnik.

OBSDOBA BELE CIVILIZACIJE.

"Batoula". Tako se imenuje knjiga, katero je spisal afriški zamorec René Maran in katera je pravkar izšla v založbi Thomasa Seltzerja v New Yorku.

Nenavadna knjiga. Avtor obtožuje s tem delom civilizacijo belokožcev kolikor je ta civilizacija dosegla Afriko in "dvignila" zamorec iz barbarstva. V predgovoru se sklicuje pisatelj na mnoge belopolitne avtoritete v podporo svoje obtožbe. Resnica. Civilizacija belokožcev si lahko najame tisoč Kerubimov in Serafimov, da jo zagovarjajo, ampak nepristranskega sodnika ni, ki bi jo oprostil zločinov, katere je izvršila med zamorci v Afriki.

Maran nas postavi v srce afriškega džungla, v deviški gozd, kjer se v mirijadah manifestira živalsko in rastlinsko življenje. Veličasten je džungel v svoji pisani lepoti in večnem mraku. Solnce na zenitu ne more prodreti v goščave. Atmosfera je napolnjena z različni žuželkami, ki niso nič kaj prijazne napram belokožcu, toda zamorec niso v napotje; on je gospodar džungla.

V tej gladivi sceneriji srečamo Batoula, zamorskega glavarja. Batoula ne izbira besed, ko govori s nami. Slika nas takšno kakršni smo — kaže nam zrcalo, češ, le pogledjte se. Bela civilizacija ni le pogazila vseh svojih obljub, ki jih je dala zamorec, marveč ga je zaslužila in zdaj polagoma trebi nekaj goste naseljene prebivalce džunglev. Batoula se norčuje iz nas, ker imamo ustrojeno kožo na nogah in peharje na glavah. "Edina dobra reč, katero nam je prinesel beluh, je 'žganje', je ironično vzdihnil Batoula oče in umrl.

Batoula se nam kmalu razkrije kot filozof, moralist in strastni zagovornik mesenosti, konservativizma in osvete. "Zakaj nam civilizacija krade to, kar je nam najlepše?" nas ogorčeno vprašuje Batoula. "Zakaj nam jemlje naše zabave in šege naših dedov?"

Poveljnik belopolitne posadke ima zelo nesrečno ulogo. Njegova dolžnost je, ropati črne sadow njih dela in plen mora potem izročiti korporaciji, obstoječi iz po-božnih hinavcev, ki ga borno plačuje za njegov trud. Bela civilizacija jemlje zamorec kruh in mu daje kamen. Prinesla je črno obleko, ki je sanj škodljiva in mu povzroča bolezn. Prinesla mu je trdo delo, došim je tamkaj toliko živil, da kar rastejo naravnost v usta. Civilizacija je dala džunglu strelno orožje, ko mu je

zadostoval lok s puščico. In prinesla je tudi žganje, s katerim zdaj zamorec sladi svoje nesrečno "civilizirano" življenje.

Knjiga je v originalu spisana v francoščini in je prinesla avtorju v Parizu priznalno Goncourtovo darilo kot slovstveno delo prve vrste. Angleški prevod knjige je zelo dober, lahko umljiv. — Po Federated Pressu.

DELAVSKO GIBANJE NA OGRSKEM.

Ko se je pred nekaj tedni ugotovilo, da bo Letev na Ogrskem slaba, je grof Bethlen izjavil, da bo dežela morala prestopiti težko zimo, tekom katere bi lahko bil ogrožen tudi javni mir. Takoj nato je madžarska krona na curiški borzi padla od 0.36 na 0.175 (toliko stotink avstrijskega franka za 100 ogrskih kron) in na Ogrskem so se začele naglo dvigati cene. Madžarske devize so se še nekaj dni sicer zopet izboljšale, ampak dvignjene cene so ostale.

Valec tega se je položaj poljedelskih delavcev poslabšal in 15. avgusta je pisalo njihovo glasilo. "Brezposelnost v poljedelstvu je zavzela strahovite dimenzije. Danes je na Ogrskem 50,000 poljedelskih dninarjev brez zemlje. Pred vojno vsaj lahko po malem delali v industriji. Kriza v industriji pa jim tega sedaj več ne dopušča. Zunanja politika reakcije pa jim onemogočuje izseljevanje. Njihov položaj je brez izhoda."

Pa tudi stanje mestnih delavcev ni nič boljše. Delodajalci brutalno odpravljajo osemurni delavnik. Povišanja mezd, do katerih se pride samo s pomočjo neprestane borbe, daleč zaostajajo za stalno naraščajočo življenskih potrebščin. Bedo pripoznava celo sam Horthy in v nekem manifestu izjavlja, da mu je nemogoče najti zdravila soper lakoti in brezposelnosti. Kaj pa dela v tem, za madžarski proletarijat tako težkim času, socialna demokracija? Liberalni listi pišejo, da obljublja, da bo pomirila kipenje v delavskem razredu.

Že dalj časa vodijo rudarji v Salgotarijanu obupen boj za odpravitev čezurnega dela, toda šele, ko je vlada s vojaštvom prergnala stavkujoče in stanovanj in pozaprila celi strokovni odbor, se jih je spomnilo oficijelno socialdemokratsko glasilo in sicer s pozivom, da se odpovedo borbi. Toda rudarji vsoeno hrabro nadaljujejo boj.

V Budimpešti štrajka 40,000 kovinarjev. Tudi v drugih strokah prihaja do neprestanih stavk. Čeprav se o njih nič ne piše, kakor se ni pisalo o neusmiljeno za-dušenem gibanju poljedelskih delavcev. Socialdemokracija pa molči kot grob, ker se drži obljube, ki jo je dala vladi, da se ne bo spuščala v agitacijo na kmetih.

ŽIVILA SE ZOPET DRAŽE.

Washington, D. C. — Biro za delavsko statistiko poroča, da so življenski stroški zopet pričeli naraščati v mesecu oktobru.

Življenski stroški so narasli v odstotkih takole:

Philadelphia, 4%; Cleveland, NewHaven, Providence, Seranton in Washington, D. C., 3%; Bridgeport, Columbus, Denver, Jacksonville, Kansas City, Little Rock, Manchester, Portland, Me., in Seattle, 2%; Cincinnati, Detroit, Memphis, Norfolk, Omaha, Peoria, Richmond in St. Paul, 1%; Chicago in Milwaukee pa 1 proc.

ČUDEN PROHIBICIONISTI URADNIK.

Chicago, Ill. — Mariál Ohrman, bivši prohibicionisti uradnik, je bil spoznan krivim, da je izjaljeval denar. Navado je imel, da je kupil v lekarni žganje, na kar je lekarnarja prisilil, da mu je plačal nekaj denarja, da je molčal. Dognali so, da je na ta način izsilil od svojih žrtev šest tisoč pet sto dolarjev. Sodnik izreče kazen šele v prihodnjem tednu.

MASLENA POGAČA SE ZOPET RAZDELI!

Philadelphia, Pa. — Victor kompanija, ki izdeluje fonografe, razdeli med delničarje izredno lepo pogačo, kajti delničarji bodo prejeli šeststodotno dividendo. Glavnica pet milijonov dolarjev bo povišana na petintrideset milijonov dolarjev. Vsak delničar bo prejel za vsako delnico, ki jo lastuje, šest delnic.

Z GARAMI V ČANAK.

Po Eudolfu Haasu.

Pozejdon je razburkal morje s svojimi trizobnimi vilami. Tri tisoč let ni bilo glasu s mesta vročih bojev Priama pod semljo, samo spevi o junaških činih so ostali. Francoski parnik je stal usidran pri ustju Kum Kaleša, kako poldrugo milje od obrežja. Turki s turbani in gologlavi so se že bližali s svojimi čolni in s naglice veslali, kdo pride prvi nam nasproti.

Ponujali so cene, po katerih nas prepeljejo tja preko in s prijateljem sva se odločila, da se prepeljeva. Prijatelj viče, da bi vsi radi šli in boječ se, da ne bo prostora, je hotel s naglice stopiti v čoln, stopil pa je v modro vodo in potegnil sem ga vsega mokrega v čoln.

Zagorelo rdeči veslači so veslali kot za stavo in hitro smo se bližali obrežju, ki se je iz početka zdelo zelo oddaljeno. Veter in nevihta nista napravila s mesta veslačev, za pet frankov in poljag tega še kako naspitno se je kaj naredil, je podvizati je treba, da ne bo morje še nemirnejše. Po-zabili so pri tem na vrata paradiza in naravnost potrojili svoje moči, da jim še ne bo treba stopati pred nebeška vrata. Po dobri pol uri naporega veslanja so nas privedli v pristan.

Ko smo dospeli nad pristan sem prvo gledal proti torijakim stolpom in že sem se spomnil na šolske ure o zgodovini starega voka. Mislim sem pri tem na gimnazijakega raynatelja, ki je pri razlaganju Homerja in njegovih spavov vedno prišel ves iz sebe in se navduševal za starega grškega pesnika. Kaj bi dal, če bi ga sedaj videl hoditi tu ob obrežju, da bi videl mož, kje so nek-daj sidrali svoje ladje Danajci, kjer je grob Iosa in ima vsak grček svojo zgodovino.

Z nekega griča sem gledal proti morju, morju Odiseja, ki je deset let, ko je snkrat zgorela Troja, po njem brodaril v zmotah in bil izpostavljen viharjem, doma pa ga je čakala zvesta žena, obdana od znančev. Bogovi so ga vodili v zmotah, nazadnje pa se je znašel doma. Tam daleč na jugu so se bližali vrhovi otokov Imbros in Lemnos. Po vsem tem morju med otoki je brodaril mož, ki se mu je tožilo po domu, vsko-ko uro vzdihal po svoji domovini, doma pa bil razočaran, da ga ni spoznal drugi kot zvesti stari pes Argos, ki je še vedno imel dobra ušesa, bil pa še slep. Veselo je migal varuh s repom, da je gospodar po dvajsetih letih zopet doma, potem pa zadovoljno poginil.

Kaj bi rekel gimnazijski ravnatelj, da bi videl toliko opevane pokrajine, ki niso drugega kot pusta stepa. Tedaj bi se gotovo ne navduševal več za to puščo in akoro s solzami v očeh ponavljal Homerjeve speve. Vedno je govoril in si predstavljal to pokrajino za pravi raj s bujnimi sadovi, jaz pa ne vidim drugega kot puščavo. Kam je šel po Homerju opevan svet? Deano od mene teče reka Skamander, v svoji ozki strugi, ladij ni na nji, samo mali brodovi.

V svoji domišljiji sem si slikal obrežje Male Azije za raj sveta s žudežno jasnim nebom. Nebo Jonijcev in Eolijcev so ljubili bogovi kot nobeno drugo na svetu. Ljubili so domovino Homerja, Alkaja in Safo, modrega Tala in veselega Anakreona. Bil sem na poljih, kjer sta nekaj stala Efez in Milet, mesti, ki sta tudi izgini-li in ni danes drugega tam kot puščava. V resnici je tam še bolj puščo, ker narava nima nobene izpremembe. Človek je iznenaden in presenečen.

Ali je to res grobišče preteklosti? In so obrežni griči res varuhi grobov. Ne vem. Nekdaj sem bil prepričan, da je to pokrajina slavne preteklosti.

Na nekem nizkem griču, kjer je raziskovalec Schilman našel čudne zaklad še izza predzgodovinske dobe, še prej kot je stala Troja, sem srečal svoje sopotnike. "Iščejo vas že skoro odkar je prišel parnik", so me obvestili. "Mene da iščejo tu na razvalinah Troje, kako to, to bi bilo vendar čudno. Saj se ne razumete več na šalo." Toda ne, nekdo me je res iskal pri Skajskih vratih, kjer se nisem bil nikdar prej, to je na cesti Homerjeve Troje, ki je sedaj zasuta pod zemljo. K sreči me ni našel in jaz sem še brezakrbono lahko hodil po zapuščenih odkopanih razvalinah, kjer so našli izkopnine še izza Troje pa do rimske dobe. Mikenjski zid sem spoznal po sliki, ker sem ga ne-

koč prej videl narisane v neki knjigi. Tam je stela za stražarje in vodnjaki so še vedno kot nek-daj. Stal sem zamisljen in gledal, kar me premeti, kramar, ki mi je ponujal za mali denar muškatelevo grozdje in fige. Vse je prodal, ker je bilo več radoved-nešev na razvalinah in je bilo sadje dobro za gasitev ječe.

Vsega sem se nagledal, nato pa se zopet podal proti ladji, med potjo pa se s drugimi še ustavljal pri griču, o katerem trdi-jo, da je grob Ajaksa. Med tem je nastal hud veter, ki mi je nesel klobuk s glave, ga vrtil dolgo visoko v zraku, potem pa ga sagnal nekam v razvaline, da ga nisem videl nikdar več. Gledal sem za klobukom, potem pa uzi na polotok Galipoli, ki sam izgle-da tam daleč na morju kot kak klobuk. Pomorno strmi iz morja in jasni obrisi segajo daleč proti ožini, kjer se v dalji blišči Bizanc.

Na morju je postalo tako vi-harno, da nas ni hotel nihče več prepeljati do ladje, pa tudi če bi mu ponudili vse zaklade Ali Ba-be. Pojavili so se temni oblaki, ploha je lila in se bližal vihar, kakorinega bi se strahli celo Ahil-lej s svojo ranljivo peto. Odisej bi gotovo utonil, če bi sam v ta-kem veslal po morju.

Če smo torej hoteli doseči Carigrad, bilo je treba poč hoditi ob Helespontu ali pa si najeti primitivne turške gare, da nas potegnejo v Čanak Kaleš, kjer nas počaka parnik. To je pot naj-manj pet ur hoda, a kazalo nam ni drugega kot potati se na tako pot, kajti na razvalinah Troje ga ni prostora, kjer bi človek lahko prenočil, šotorov pa ravno-tako ni imel nihče seboj.

Ta pot, ako bi jo sploh mogel imenovati za pot je vsekoli raz-rita od vodnih splavov, vije se navkreber in zopet navzdol, čez griče vodijo nešteti klanci, a vse-eno se od tam vedno nudi raz-gled na Dardanele. Veseli smo bi-li, da smo sploh mogli dobiti ga-re, podobne precej velikemu guojnemu košu. Na teh garah sem se slednjil sečel s možem, ki me je še iskal na razvalinah Tro-je. To je čudak, armenski duhov-ni gospod, pol podivjan, ki se je nekoč vozil s isto ladjo kot jaz, iz Čanaka pa priromal sem, da tu širi propagando za svoj narod in svojo vero.

Po mnogih urah odakakovanja v garah, guncanja in tresenja čez griče, ko smo že mišlili, da ne bo konca te poti, se nam je nazadnje rasprostrla pred očmi slika nad širno, obljudeno pokrajino ob morski gladini. Azijsko obrežje je zeleno pokrito s temnozelenim drevjem, tvorilo jasno črto med Helespontom; na drugi strani pa se je povečal skalnati polotok Galipoli in strmel navpično iz morja. Ob vznožju gričev leži Čanak, katerega obrežje se pri-ne približevati evropakemu, da potem skupaj tvorita "dardanel-ske ceste." Gare so nam odpove-dale še prej kot smo dospeli v mesto in tako smo si morali izrv-nati kosti še peš.

Leta so od tedaj minila. Sedaj čitam o Čanaku in Galipoli se mi zdijo kot bi ga videl pred seboj. Tam so "sveti grobovi", katere je hotel rešiti Lloyd George pred Turki. Škoda, da vse naveste mi-sli veljajo ravno svetim grobovom". Britom je še vse povšeči, samo sentimentalnost ne.

Spominjam se na grobove mo-jih lastnih prijateljev v daljni Vzhodni Afriki. Padli so, ker so branili sebe in svoje črede ter zemljo, ki so jo oddelali s potom na svojih obrazih in šuljavimi ro-kami, ona zemlja je bila njihova. Galipoli je turška dežela, ali Brit-je bi jo radi imeli, pri čemur se sklicujejo na rešitev svetih gro-bov. Dežela naših grobov je tudi sveta. Prišli so tja Britje, pobili nas mnogo, druge pa polovili in odgnali v ujetništvo v deželo pi-ramid. Bili smo zaprti s Turki in Bolgari skupaj.

Bili smo brez moči. Turki pa večina v pasivni resistenci, na-gnali so nekoč komandata in nje-govega pobočnika s kamenjem iz taborišča. Turki so se na mpril-jubili radi svojih trdnih znač-jev, kakor tudi Egipčani in sploh vsi mohamedanci. Posebno na-pram meni so bili jako prijazni in me imeli radi, ker sem znal na pamet nekaj sur iz njihovega ko-rana. S temi na pamet naučeni-mi verzi bi mogel priti daleč po jutrovih deželah, po južno vzhodni Afriki, ki divji Sahari in v re-snici sem si v mnogih krajih s njimi pomagal. Glas islama ni glasen, toda močan je, iz srca njegovih spoznavalec prihaja. Krutost svetovne vojne ga ni mo-gla zatreti.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press).

Šesturni delavnik za rudarje. Premogariji v 18. distriktu (Alberta, Kanada) bodo zahtevali prihodnje spomlad ne le podaljšanje časa sedanja mešane pogodbe za dve leti, temveč tudi šesturni delavnik in pet dni dela v tednu. Tako poroča distriktni predsednik William Ascrman.

Tipografska unija v San Diego, Cal., je zaključila, da mora vsak član, ki poseti neunijsko gledališče, plačati deset dolarjev kazni. Stavka delavcev, ki kopljejo predor v Stocktonu, Cal., se nadaljuje. Čete privatnih strelcev kontrolirajo kempe. Kontraktorji so najeli peščico stavkokazov, s katerimi pa ne morejo dosti narediti.

Dokaz pa takimi Južnoafriška vlada, kateri načeljuje general Smuts, je imenovala komisijo za dognanje vzrokov revolte rudarjev v sadnjem marcu na Randu. Komisija je končala svoje delo in zaključila, da je bila revolta delo boljševikov v Moskvi. Komisija je navedla dva mogoča dokaza: prvi dokaz je, ker je bil delegat iz Juž. Afrike na lanskem kongresu tretje internacionale v Moskvi, drugi dokaz je fotografija angleškega komuniste Toma Manna, katere ima njegov lastnoročni podpis s pristavkom "s revolucionarnim pozdravom".

Izvrševalni odborniki levega kri-la Splošne delavske zveze v Franciji zdaj raspravljajo o novem sistemu unij na podlagi tovarniških svetov.

Velika industrijska kriza v Čehoslovakiji še ni končana. Po najnovejših vesteh je v lončarski industriji 200.000 delavcev brez dela, v jeklarški industriji 8000, v premogarski 38.000 in v porcelanski ter tekstilni industriji je na tisoče delavcev vrženih na cesto. V kemični industriji je mesda znatna za 25 odstotkov, v tekstilski pa za 35 do 65 odstotkov. Kriza je prišla vsled visoke valute deške krone. Skladišča so polna blaga, toda kupca ni zaradi niske valute v sosednih državah.

Pomanjkanje delavcev v Pittsburgu. Državni delodobavni biro v Harrisburgu, Pa., poroča, da v Pennsylvaniji primanjkuje delavcev, posebno v pittsburgem distriktu, kjer jeklarake tovarne potrebujejo 15.000 do 25.000 navadnih delavcev. Biro pravi, da je pomanjkanje v vsej Pennsylvaniji, izvemeli v Scrantonu.

Razne vesti.

ROBERTSONOVA SE JEEL...

Muskogee, Okla. — Gdč. Alice Robertson, kongresnica, ki je ponovno bila kandidatka, a je bila poražena, se silno jezi radi tega poraza. Izjavila je, da so jo meščani v njem mestu insultirali, ker niso volili zanjo, dasi se je ona žrtvovala zanje. Rekla je, ko se vrne po 4. marcu nazaj v Muskegee, da pobere svoje obleke in odeje iz mesta.

Neki poredni meščan je izjavil, da meščani ne bodo oblekli šalne obleke, ako zapusti mesto.

ODPETA BESEDA.

Chicago, Ill. — Mrs. Minnie Ciancio je pustila svojega moža. Na nizi mu je zapustila pismo, ki se čita:

"Čenjenji Karel! Pustim te, da živim z drugim mozem. Poročena sva bila dvanajst let in nisva imela otrok. Srečno!"

Karel seveda ni zadovoljen s pisnom ampak je odšel s pisnom na policijo in zahteval, da mu policija pomaga najti njegovo ženo.

NOVA VARNJA HUSKARLJA.

New York, N. Y. — Takovani Ameriški komitej za neodvisnost Armenije, katerega predsednik je James W. Gerard, bivši ameriški poslanik v Nemčiji, namerava prisloniti ploho pisem na uradniške v Washingtonu, v katerih se bo zahtevalo, da se poniža Turčija. Komitej je odposlal pisma sto crkvam in 25.000 lajškim organizacijam, v katerih priporoča, da se njih člani pridružijo gonji proti Turčiji.

"LJUBEZENSKI ZDRAVNIK" MORA V JEČO.

Chicago, Ill. — "Dr." Albert J. Moore, "ljubezenski zdravnik", ki je "zdravil" nesrečne zakonske žene in trdil, da zna obujati mlil-

de, je bil v petek obsojen na 90 dni zapora in \$100 globe zaradi sleparije. Moore je ustanovil "Life Institute" in zbral okrog sebe kopo praznovernih babnic, ki so bile apostolice njegove nove vere. Soproj ene teh babnic je nedavno izvršil samomor vsled jeeze in sramote.

OLKAŠKA OPERA.

Danes zvečer se otvori sezona 1922-23 olkaške opere. Nocoj pojejo "Aido", jutri je "Carmen", v kateri nastopita Mary Garden in Baklanov, v sredo pa "La Boheme". V četrtek je premijera "Snow Maiden" (Sneguljčica), katero pojejo Rusi in par Italijanov med njimi.

Vse operne prireditve so v Auditorium, Congress St. med Wabash in Michigan Ave. Vstopnice so na prodaj dnevno od devetih zjutraj do šestih zvečer.

SPOLNA HIGIJENA V LJUDSKIH ŠOLAH.

Chicago, Ill. — Šolski svet je sklenil, da se med učne predmete uvede tudi spolna higijena v javnih šolah. Velika moralna pokvarjenost mladine, ki je dosegla vrhunec zadnji teden, ko je več ko ducat šolarjev in šolaric v Indiani sklenilo "poroko na polkuško", je prisilila šolsko oblast, da morajo učitelji poučiti otroke v tej veljavni zadevi, ker nočejo stardi.

15 LET JEČE ZA 32 CENTOV.

New York, N. Y. — Lewis A. Willey, 26 let star fant, je bil obsojen na 15 let ječe v Sing Singu, ker je v sadnjem juniju vlomil v tuje stanovanje in odnesel 32 centov.

Rusija zahteva kitajsko železnico.

Peking, 11. nov. — Sovjetska Rusija pritiška na kitajsko vlado za hitro rešitev mnogih spornih vprašanj. Najvažnejše vprašanje je sibirsko-kitajska železnica. Adolf Joffe, ruski poslanik v Peking, je dostavljal kitajski vladi notô s mnogimi zahtevami. Glavne zahteve so, da Kitajci aretirajo upravitelja omenjene železnice Ostroumova in izroče železniško upravo sovjetom.

Kitajski dijaki, ki simpatizirajo s boljševiki, uprisarjajo dnevne demonstracije v Peking, zahtevajo, da Kitajska prizna sovjetsko vlado in sklene s njo liberalno pogodbo. Dr. Ku, kitajski zunanji minister, je pripravljen na pogajanja z Rusi. Japonci so zelo alarmirani, kar ne bi radi, da pride mandžurska železnica v roke Rusov.

Kongres tretje internacionale.

Moskva, 11. nov. — Predsednik izvrševalnega odbora tretje internacionale Zinovijev je dejal v svojem poročilu, da je Nemčija danes najboljšje polje za komunistično gibanje. Zinovijev upa, da se v nekaj mesecih izvrše v Nemčiji veliki dogodki.

Druge države, v katerih komunistično gibanje bolj razvijano napreduje, so po Zinovijevem poročilu Združene države, Japonska in Indija. Slab napredek je opaziti v Kitajski, Franciji in Španiji, dočim je v Angliji komunizem izgubil vsaka tla.

Fašisti bi radi poslali 100.000 Italijanov v Ameriko.

Rim, 11. nov. — Fašistovska vlada namerava aplicirati na vlado Združenih držav, da naj poveča kvoto naseljencev iz Italije na letnih 100.000 glav. Sedanja kvota je 42.000. Fašisti utemeljujejo svoj apel s tem, da so italijanski delavci "velike vrednosti posebno na farmah" in da jih bodo sami izbrali, tako da Amerika ne dobi nezaklejenih imigrantov.

Iraški rebelni voditelj ujet; 12 ubitih.

Dublin, 11. nov. — Erskine Childers, eden glavnih voditeljev irskih republikanov, je bil včeraj ujet v Wicklowu. De Valera je spet komaj ujetju. Voditelji so bili na vojnem posvetovanju, ko so narodne čete obkolile hišo.

V bitki med republikani in svobodnodržavci blizu Foxforda, okraj Mayo, ki je trajala osem ur, je bilo 12 republikanov ubitih in mnogo ranjenih.

Policijski šef v Londonu zastrupljen.

London, 11. nov. — Uradno se poroča, da je londonski policijski šef Sir William Herwood nevarno bolan vsled zastrupljenja. Šgmi ki je "zdravil" nesrečne zakonske žene in trdil, da zna obujati mlil-

JANKO TELBAN ZA KOŠČEK KRUHA.

Listje je rumenelo in padalo na tla, da segnje kakor v življenju onemogel starec, ko mu poteče doba delovanja v stvarstvu ter zrumeni in ugaane, ko sem se neke nedelje podal iz velikomestnega zidovja v okolico med prasto naravo. Solnce je s sadnjimi žarki slatilo gosdove in bošalo zapomele evetke, kakor bi jim, hotelo reči: "Napijte se moje svetlobe, ločim se od vas za dolgo dobo." Jesenski zrak je vel besplan in se varkaval v telo, obleko in pljuča, kakor bi se bal, da ga uniči bližajoča se zima. Vse povsodi krik in vik isletnikov.

Med to vrvenje sem se pomelal in letal po gozdih in travnikih, tekmoval sem z vetrom, saj je bila duša prosta skrbi vojaške discipline, saj za par ur svobodna in svobodni naravi. Toda kratka je bila doba in večerni mrak je padal na zemljo, ko sem se vračal nazaj verige vsakdanjosti. Telak zrak se mi je vlegel na prsa, mi mo mene so hiteli ljudje v dragih kožuhih bledih lic, po vsakovrstnih zabavaljših. Na klopi v parku je sedel delavec, mogoče je bil tudi postopač, kakor jih nazivajo boljši krogi, kateremu morda usoda pri njegovi najboljši volji ni dala kruha za vsakdanjo potrebo. Skozi lahen suknič mu je vlečila jesenska burja. Dal mu bi mal dar, pa kaj, ko sam nisem imel več kakor za črno kavo.

Iz kavarne so se slisali zveki ciganske muzike, lahno božajoče in zopet strastno kipeče v daljavo, v prostost, v temne gosdove, vedno naprej in naprej, v nestalnost, kakor je nestalno življenje cigana.

Duh po tobaku in parfumu mi je udaril nasproti, ko sem vstopil. Eleganatsne dame v dragocnih toaletah so koketirale is blaziranimi gospodi, ki so se mi kdeli kakor obrite opise, ako jih postavim na parket. Bogastvo in raskočkje je kraljevalo v dvorani, raz dijamentov pa je kapala rudeča kri na delavca sedečega v mestnem parku.

Vedel sem, da ne spadam v to družbo, vendar kot vojaku mi vstop ni bil zabranjen. Sem sem sedel pri mizi v kotu in misli so hitele po akordih godbe preko tega vrvenja v daljavo...

"Dovoljeno!"

"Prosim! Prosim!"

K moji mizi je priselila ženska, stara kakih šestindvajset let, bohotne postava, na obrazu se ji je poznala starost preko njenih let in blek oči ni bil isti, ki sem ga bil navajen gledati tam sunaj. Obleka, dasi čedna, ni pristojala v to družbo.

"Dolžnost olike zahteva, da se vam predstavim, dragi gospod," me je nagovorila, "pa čemu, ime mi je Fani, drugo vas tako ne zanima. Tudi jaz vas ne vprašam po imenu, ker danes sediva tukaj skupaj, jutri naju odnese življenje zopet v svoj vrtnice in in nkdar več se ne bova videla. Morda se vam bo šudno zdelo, da sem priselila ravno k vam, ko jih je toliko tukaj, toda od vas veje duh po gozdovih in travnikih, ki sem jih tako ljubila, ki so pa za me izgubljeni, dokler ne utonem v vrtnem usode, zakaj?"

I.

"Nisem bila rojena v tem velimestu. Moja zibelka je tekla tam daleč na kmetih med zelenimi gozdovi, sredi hitnega polja v majhnih vasel. Oče moj in mati sta bila delavca pri nekem veleposelniku. Stanovali smo v mali kajži in vendar sta bila roditelja zadovoljna s tem malim, kar ji-ma je nudilo življenje. Jaz sem rastle z vaškimi otroci, živela sem naprej brez skrbi, a vedela nisem še takrat, da se je marškaterega kosa kruha držala posušena solza.

Dejali so mi, da sem bila lepa, zato sem imela tudi veliko šastilcev. Posebno sosedov Janes mi je izkazoval vse mogoče usluge, vendar ga nisem mogla ljubiti, imel je preveč sanjave oči in življave roke.

Nekoga dne sem srečala gospodarjevega sina (pri katerem se delali moji stariši) v gozdu. Prijazno se mi je nasmešnil, prijel me za podbradek in me gledal dolgo, zelo dolgo. ... Meni je postalo vroče, nasmejala sem se ter zbežala domov. Brez spanja sem prebrila noč, njegova podoba mi je stala vedno pred očmi. Črni lasje so mu padali raz čelo, njegova sloka postava je objemala moje sanje do ranega jutra. Zopet me je vlekle v gozd, dan za

dnevom. In našla sva se. Vedela sem, da mu ne morem postati žena nikdar, a sladkost ljubezni je bila tako močna, da so bile moje moči prelabde, da bi se ji uprle. Nevsim, ako me je tudi on ljubil, toda zatrdel mi je, da me ljubim. Samo enkrat mi je pisal in ta list nosim vedno a seboj ter ga hranim kakor zaklad, da se ne umaje v močvirju blata, kakor sem se jaz."

Izza nedrj je izvlekla skrbno zavit list ter mi ga podala.

"Draga Fani!

Življenje samo je trenotek kratak, ki mimo hiti in sredi moči vstaja dan, mladostni ni...

Ob rami rama stopa čez valove v daljino plan, v sredi kratki zasije pomladni dan...

Srečna hvala za Tvoje pismo, močno me je ravessello, kakor bi posijalo akoli teške meglene oblake jutranje solnce in razjasnilo se je v duši ko so njegovi žarki pregnali temoto osamelosti.

Zvoki polne poezije, na breknajših strunah moč upanja hiti v daljavo, v nepregledno daljo in se ustavi po polju med hitnim klajsem in poljubuje zlate lasce ob lahni udarcih božajočega vetra v daljavi...

Zapel je slavček, mesečna poč je razlila svetlobe po naravi, tamne sence kakor pošasti so priplesale izza grmovja in niso mogle uničiti, kar je ostalo lepega in svetlega v duši ljubezni!"

"Tako mi je pisal takrat. Še enkrat sva se srečala, a potem ga nisem videla več, utonil je v vsakdanjosti in meni sta ostala nanj samo spomin in bridkost... Bila sem mati. Očla vas se je žala nad menoj, edino sosedov Janes mi je stal na strani a svoje ljubezni. Njega so dolžili moje nesreče. Teške so bile tiste ure takrat katerim so sledili dnevi polni tuge, osamelosti in obupa..."

Komaj je svet spoznal moj greh, je že umrl.

II.

Zgodaj v jutro nekoga dne sem povezala svojo culo, poslovila se od očeta in matere gosdov in hitnega polja. Vsak prostorček svoje srede sem obiskala, kaktera je v mojem življenju trajala samo trenotek. Na griču sem vrgla še en pogled nazaj na mladostne livade, še en objem cele duše sanjam pomladi in odšla sem, kakor jih je šlo še pred mano tisoče in tisoče v tujino za kruhom, na hrbtu teko sramote onih, ki so pljuvali name, a sami niso bili nič boljši.

Velikomestno življenje me je objelo. Celi dan sem iskala službe. Ti so dejali brez teden dni, drugim sem se zdela prekmekša in tako sem na večer vsa utrujena zaspala na klopi v mestnem parku. Drugi in tretji dan mi ni šlo nič boljše. Denar sem porabila za vožnjo in glad se je naselil v moj želodec.

"Gospod, ali veste kaj je to glad?"

(Do takrat res še nisem vedel.)

"Telesne moči vam začnejo pojemati zobe vas, v duši se porodi nepremagljivo pošeljenje po griljaju, lužije vstajajo pred očmi, stegnete roko po kosu kruha in primete prazen irak. Notranjost postane lahka kakor prazna skatlija, udje, postajajo mrtvi, pošeljenje pa vrta v glavi, možganih in živcih, kakor črv sredi hrastovega lesa..."

Tako sem napel v ometič tavalja koncem tedna po ulici. Deseta ura je še odbila in plinove svetilke so gorele in niso mogle razsvetliti temote strasti. Kar sem zašutila pod svojo pasduho roko, ozrla sem se. Srednje star gospod je stopal poleg mene ter me je vedel naprej... kam... ne vem?

Še danes ne vem, kaj mi je govoril tisti večer samo ena beseda in je ostala v spominu... kruh...

Prišla sva do njegovih vrat. Tu me je hotel objeti in poljubiti. Iztrgala sem se mu, a on je odšel v sobo.

Na oglu hiše sem se naslonila na zid in jokala dolgo. ... Glavo mi je hotelo raznesti. Črne pošasti so vstajale pred menoj. V ušesih mi je kričalo kruh...

Potrkala sem na vrata, gospod mi je smehljaje odprl in ker je bil prag previsok, sem padla... za kosček kruha... ha... ha... za kosček kruha...

Slovenska Narodna Podporná Jednota. Ustanovljena 9. aprila 1904. Inokorp. 17. junija 1907 v državi Illinois. GLAVNI STANI: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS. Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODESEK: Predsednik Vincent Calabar, podpredsednik Andrew Vidriak, R. F. D. 7, Box 22, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Nevah, gl. blagajnik John Vegrich, urednik glasila John Zavrtnik, upravitelj, glasila Filip Godina. PORNTO NI ODESEK: John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vidor, Box 673, Ely, Minn., John Terdoli, Box 92, Hendersonville, Pa., John Garlich, 414 W. Hay St., Springfield, Ill. BOLNIŠKI ODESEK: OSREDNJE OKROŽJE: Blas Nevah, predsednik, 2657-59 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrošič, Box 286, Moon Run, Pa., John Grošelj, 14221 Popper Ave., Cleveland, O. ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za jugsopad, Max Mar, Box 196, Ruhl, Minn., za severozapad, Mike Zugel, 6453 S. Winchester St., Murray, Utah. Nadzorni odbor: Frank Zeita, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 2806 St. Clair St., Cleveland, Ohio. Združitveni odbor: Predsednik: Frank Aloj, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Oves, 2635 W. 26th St., Chicago, Ill. Joe Skuh, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio. VRNOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kova, 6302 St. Clair Ave., Cleveland, O. POZOR!—Korespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glasovnem uradu, se vrši takoli: VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika so naslovet Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODOPRE SE NASLOVE: Bolniške tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tišajo gl. izvrševalnega odbora in jednote vohče se naslovet: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na /slov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zeita, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj. Vsi prigovori na gl. poradni odesk se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill. Vsi dopisi in drugi spisi, nanašajoči, oglašni, naročilna in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

III. Začela se je smejati s ironičnim smehom, da so okoli sedeči pogledali začudeni na najo. O pomnil sem jo, naj se dostojno vede. "Dostojno!" Ha... ha... ha... "Vidi se vam prijatelj, da ste še mlad," me je zavrnila. "Ali mislite, da le eden teh blazirancev tu notri vs, kaj je glad, kakšno je življenje šloveka, ki je prodal svoje telo za kosček kruha? Ne! Tisti večer je bil začetek moje trnjeve poti. Padla sem vedno globlje, pogrezala sem se v močvirje, iz katerega ne bom več vstala. V meni ni več one odporne sile, ki je potrebna, da zopet vstanem življenje je šlo a preveč tekim valom, da se vsaj navzajem duha po gozdovih, saj videla jih itak več ne bom... Toda dovolite, Gospod baron tamle odhaja, moram ž njim... Vlak je šel drugo jutro proti K... kjer sem isatopil. Iz stolpa cerkve očetov kapucinov je bila ura šest, Slana je lekala po vrtovih in travnikih, ko sem korakal mimo raskošnih vil domov. Čez ograjo je koketno gledala cvetka, kakor bi hotela reči: "Utrgaj me, deni me v vazo, tu poginem!" Je bila krisantema, vrtnica ali astra, tega se ne spominjam več. Ko sem jo utrgal, je listje odletelo, v roki mi je ostala samo suha bilka...

ALI STE STARI 60 LET? Če ste niste, imate priliko še nekaj let, da se naučite angleščine vsaj toliko, da razumete sosedo in angleški časopis. Angleško-slovenski besednjak vam bo služil, leta in leta. Cena \$5.00, naročite ga pri: Dr. F. J. KERN, 6302 St. Clair ave., Cleveland, Ohio. Ravno tam lahko tudi naročite drugo zbirko Ivan Zormanovih pesmi.—Cena \$1.25.—Obe knjigi dobite za \$6.00 s poštnino vred.

Za kuhanje piva doma imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno la najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd. Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje. Groceries, sladdičarjem in v prodajalne železnice damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na: FRANK OGLAR, 6401 Superior Avenue, Cleveland, O. BOŽIČ SE BLIŽA! Kakor druga leta bodete gotovo tudi letos poslali svojem primerno denarno darilo za božič. Naša banka pošilja denar v stari kraj hitro, zanesljivo in po niski ceni. Poleg tega je letos storila še posebne odredbe, da bodo božične denarne pošiljave točno dostavljene. Frajemniki dobe denar na svoji domači pošti brez vsakega odbitka. Ako pa ste namenjeni potovati za božič v stari kraj, tedaj se poslužite naše banke, ako hočete biti točno postraženi. Za nadaljna pojasnila se obrnite na SLOVENSKO BANKO Zakrajšek & Čošark, 70 — 9th Ave., New York, N.Y.

BABICA.

Obrazi iz življenja na kmetih.

Spisala šelki
BOŽENA NEMCOVA.

Poslovenil
FRANCE CEGNAR.

(Dalje.)

"In niste jim nikdar pisali, vsaj tvoj mož, še ta ne?" vpraša kneginja.

"Te navade med nami ni, da bi si pošiljali pisma. Spominjamo se, molimo drug za drugega in o priliki, ko naletimo na kakega znanega človeka, pošiljamo poročila, kako se komu godi. Tako pišemo, človek ne ve, kdo ga v roke dobi in kam pride. Moj oče je pisal nekaj pisma vojakom, ki so bili iz naše vasi in so ostali nekod daleč za mejami, kadar so hoteli roditelji zvedeti, ali so še živi ali ne, ali kadar so jim hoteli par zlatov poslati. Ko pa so se vračali, pravili so, da niso nič prejeli. In tako je to, milostljiva gospa, ko pride takole pismo od prostega človeka, zastane kjerkoli."

"Tega nikar ne misli, starka," seže jej kneginja v besedo, "vsako pismo, bodi ali od kogar koli, mora priti v roko tistemu, komur je pisano. Nihče drugi ga ne sme obdržati ali odpreti, na to je naložena huda kazen."

"To je lepa reč, in jaz verujem milostljivi gospi, ali kaj vse to pomaga, ker mi veliko rajše zapuščam dobremu človeku. Na košček papirja se ne da vse na tanko zapisati, človek bi rad vprašal za to in ono, pa ne zna kako; ali ko pride kupec ali popotnik, pove vse razločno od besede do besede. Tudi jaz bi bila o naših več zvedela, ali bili so tako nepokojni časi, malokdo je hodil po svetu."

Mračilo se je, ko sem dospela z otroki do vasi, bilo je po leti in vedela sem, da o tej dobi večerjajo. Šla sem za vrta, da me ne bi ljudje srečavali. Oč naše hiše prišli so pa in na nas lajali. Klicala sem jih, pa še bolj so lajali. Pošle so me solze, tako mi se mi je storilo. — Jaz glupa, nisem pomislila, da je vse petnajst let kar sem od doma šla, in da niso tisti pa,

kateri sem krmila. — Na vrta je bilo mnogo mladih dreves zasajenih, plot je bil popravljen, akdenj je imel novo streho, ali hruško, pod katero sem z Jurjem sedela, zdelo se je bila božja poslatka (strela), imela je vrh odlomljen. Na sosedovej hiši ni bilo nobene promene; to je dobil oče od pokojne Novotne na užitek. Novotna je bila tista žena, ki je delala odejo, in moj pokojni je bil njen sin. Pri hiši je bil majhen vrtec, pokojna je takaj vedno imela leho, peteršilja, luka, grmič mete, kadulje, in kar je bilo za dom trebe; ona je bila prijateljica zelenjadi, kakor jaz, Jurij jej je vrt s plotom ogradil, ali vrt je bil s travo zarastel, le malo luka je bilo na njem. Iz pesnjaka je izlezal star čorav pes. Grivec, ali me poznaš? vzklidem in on se je začel plaziti okoli mojih nog. Misli la sem, da mi mora srce od žalosti poiti, ko me je ta nema žival vzpoznala in pozdravila. Ubogi otroci so me gledali, zakaj jočem, nisem jim povedala, da jih k babici vedem; mislila sem, ako se morebiti na me ježe, naj otroci tega ne vedo. Najstarejši sin, Gašper, pa mi je rekel: "Zakaj jočeš, mama, ali nočoj ne ostanemo tukaj? Sedi in počij se, mi počakamo in jaz bom nosil culo. Nismo lačni!" Ivanka in Terezinka sta pritrtili, da nista lačni, ali bi li sta lačni, ker šli smo, več ur akoli gozd in videli nismo nobene hiše. "Ne, otroci", odgovorim, "tukaj v tej hiši se je rodil vaš oče, in tu zraven se je rodila vaša mati, in zdaj prebiva tukaj vaša babica in vaš ded. Zahvalimo Boga, da nas je srečno sem pripeljal, in prosimo ga, da nas po očetovski vzporejmejo." Molili smo oče našek in šla sem k hišnemu pragu. Oče in mati sta si izgovorila kos kruha, posestvo je imel brat, to mi je bilo znano. Na vratih je bila še prilepljena podoba, katero je Jurij materi iz Vamberic prinesel, Marija s štirinajsti pomolnicami. Kamen mi se je od arca odvalil, ko sem to podobo zagledala. "Vse ste me spremljale, ve me spet vzporejme", mislila sem si in v velikim zaupanjem stopila v hišo. Oče, mati in stara Betika so sedeli za mizo in jeli sok, vem to, kakor da je danes, Evgaljen boji Jezus Kristus!" pozdravim. — "Na veke," bil je odgo-

vor. "Prošila bi vas, gospodar, da me s temi otroci črez noč pod streho vzamete. Pribhajamo od daleč, lačni smo in trudni," govorila sem in beseda se mi je trolela. Niso me vzpoznali. V hiši je bilo temno. Odložite breme in sedite za mizo," rekel je oče in žlico odložil. "Betika," rekla je mati, "idi, skuhaj še nekoliko soka. Sedite, mati, urežite si kruha in dajte ga otrokom. Potem vam pripravimo posteljo. Odkodi pa ste prišli?" "Š šestega, iz Nise," odgovorim. — "Tam je naša Majdalena," vzkligne oče. — "Prosim vas, žena, niste nič slišali o njej?" prša mati in mi se približa, "Majdalena Novotna, njen mož je vojak. To je naša hč, vde dve leti nismo nič slišali, kako se joj godi. Vedno imam hude sanje; oni dan se mi je sanjalo, da mi je izpal zob, in to me je bolelo, vedno vojna; sam Bog vé, da si ljudje ne dajo pokoja." — Jaz sem plakala, ali otroci, ko so čuli babice tako govoriti, potegnili so me za krilo in vprašali: "Mamica, je-li to naša babica in naš ded?" Ko so to izgovorili, precej je mati vzpoznala, objela me in oče je vzvel otroke v naročje, in tedaj stoprav smo si povedali, kaj in kakoli. Betika je precej tekla po brata in sestro, po zalvo in svaka, in le rodbina in vrstniki, vsakdo me je pozdravil, kakor bi mi bila rojena sestra. "Prav si storila, da si prišla z otroki domov," pravi oče: "res je, povsodi je božja zemlja, ali dom je vsakemu najmilnejši in nam naš in tako ima to biti. Dokler nam bude Bog kruha dajal, ne bo tebi, ne tvojim otrokom sile, tudi ako ne bi mogla delati. Kar te je zadelo, težka rana je, ali tudi to pozabi. Misli si, ko gar Bog ljubi, pošilja mu križe in nadloge." — Tako sem bila zopet mej nje vzporejta in njihova. Brat mi je hotel dati izbo, ali raje sem ostala z roditeljsima v koči, kjer je nekaj Jurij prebival. Otroci so bili kmalu kakor doma, in roditelja sta imela z njimi dosti veselja. Pošljala sem jih pridno v šolo. Za moje mladosti so niso ničile deklice pisati, dosti, da so umele le malo čitati, in še to le mestne deklice. In vendar je kyar in greh, ako ima človek dar sretega Duha in ga pušča brez obrestiti.

(Dalje prihodnjij.)

LEPA VIDA

ROMAN

Josip Jurčić.

(Dalje.)

Ona za njim! Ti greš domov. Vzemi otroka od nje strani, š njo ne govori, če si brat moj. Ona ni več žena moja. Žena? Ha-ha-ha! Kako jo naj imenujem? Ali mi ne veš povedati najgrgega imena, da je dam tej babi, katero iskaje sem pol sveta prehodil, od bolesti skoraj zblaznel; za katero bi si bil dal izrgati srce iz telesa? Povej mi najgrše ime zanjo!"

"Nikar ne pozabi, da je bila zapeljana, da je bila premlada, ko te je vzela. Misli sam na sebe več," reče župnik.

"Kje ga moreš iskati, če je mesto zapustil? Jutri idiva rajši domov..."

"Ne. Še nočoj gre ladja v Benetke in jaz š njo. Drugam ni šel kakor domov. Jutri ga najbrž še imam. Potem pridem domov. In potem pride ona na vrsto... Vidiš ga!"

S to besedo zasadi s silno močjo svoj dolgi nož v mizo. "Tako gotovo, kakor je Bog za nas umrl, ti povem: Krvav in še gorak prinesem ta nož domov, izpuljen iz prsi one italijanske kače in potlej je njen, če me doma počaka, če se mi ne umakne tako daleč, da naše solnce ne prišije več za njo. Pa otroka ji vzemi, precej! Ali pa molči! Da, tiho bodi, da pridem jaz domov."

Strah je bilo župnika. Poskušal je tolažiti, pogovarjati, ali Anton je enako govoril dalje in ko je ura prišla, ob kateri je začel mesec vzhajati, je odšel na ladjo, ki ga je imela nesti v Benetke na krvavi pot osvete.

Župnik je mogel le Boga prositi, naj varuje brata umora. Ali vedel je, da se reši le, če Bog tako stori, da Paolija ne najde doma. Odhod Antona bi bil potem še celo ugoden, ker bi bilo mogoče Vide daleč od razljučenega moža odpraviti in rešiti.

Dvajseto poglavje.

Preverjen je bil župnik na potu domov, da Vide ne najde več na Samorodini, temveč da se je na njegov opomin in svet, ki ga je bil v naglosti pisмено iz Trsta poslal, je umaknila in skrila. Da on zve njeno bivaliče, to je trdno upal in namenjen je bil, če ni šla dovolj daleč in če ni dovolj varna, skriti jo še bolje. Čas, je mislil, bo de tudi Antona izpremenil, ohladil mu maščevalni duh in Bog ve, da-li se ne bude dala stvar grav-nati toliko, kolikor je mogoče. Saj je bil dober posrednik za prihodnost, tu, nežni sinko, najboljši prosilca za mater. Torej časa dobiti in morda bo de še vse dobljeno in popravljeno.

Kako pa se zažudi, ko pride na svoj in Antona dom, na Samorodino, in Vide tam najde. Bila je prvi hip, ko je dobila njegovo poročilo, poslušajoč le naravnai nagon, samohranjenjo, res

zbežala v rojstveno svojo hišo, na Baanigojevino, kjer bi je Anton vsaj prvi hip ne bi iskal in kjer bi se mu bila utegnila skriti, ako bi prišel. Ali drugo jutro se je bila že sama zopet v Samorodino vrnila, predno je bil župnik tja prišel. Vrnil se je bil oni kljubovalni ponos, kateri ji je bil lasten kot deklici. Naj se zgodi, kar hoče! Naj stori š njo, kar hoče. Naj jo ubije, ali zapodi po svetu, če hoče!

"Za Boga, kaj delaš tu, pojdi strani, da te ne najde, doma ne smeš biti," prasi župnik.

"A jaz hočem biti," reče ona.

"Ti ga ne poznaš, kakšen je v divjosti svoj. On te more — usmrtiti!"

"Naj me! Toda poslušati me mora prej. Povedati mu hočem, da sem kriva, da me ima pravico umoriti. Ali nisem sama jaz kriva, on tudi. Vi tudi, moji starši tudi, vsi vi ste krivi. Pomagajte mi, da mu to v obraz povem, potlej me pa naj ubije. Vi znate to bolje povedati, in veste vse in razložiti si morete vse. Kolikrat sem premišljala jaz, ali povedati ne znam, zato mi vi pomagajte. Kadar bode to vse slišal, in pozneje vse premislil, kakor sem jaz, odpustil mi bode, morda vsaj nekoliko. Ne bežim, ne! Ko sem prišla sem nazaj iz sramote svoje, nisem mislila lagati. Ničesar nisem mislila zakrivati. Menila sem, da on in ves svet že ve in zna sramoto moje. Sela ko sem videla, da ne on, ne mati, ne nihče ne ve, kaj je res z menoj bilo, pozabila sem one izmišljene govorce. Hotela sem, ko sem hodila domov, le svoje dete še enkrat videti. Potem naj me mož ubije, če me hoče. Ostala sem potlej pri njem, saj veste, ničesar ni slutil, da mu lažem. Ali po noči se trdno spati poleg njega nisem upala iz vednega strahu, da mu v spanju in sanjah ne bi izdala, kar mi je težko ležalo na vesti. Kaj mi je pomagalo, ko sem se moža spoštovati naučila šele potlej, ko ga več nisem bila vredna. Nikamor se nisem upala, govoriti nisem vedno znala, vse misli so me bodle, v vsakem tujem beraču sem se ustrašila izdajalca, vsak pogovor med ljudmi me je pikal, vsako vprašanje me je vznemirjalo. Tako sem živela. Zatorej naj zve vse, bo vsaj enkrat tega konec. V Trstu, ko sem onega nesrečnega človeka ugledala, sem vztrepetala in slutnja me je obšla, da zdajel pride, kar je res prišlo. Zato le pustite, naj me umori, če me hoče. Le poslušati me mora. Zakaj je bil tak z menoj od kraja? Čemu mi je onega človeka pripeljal v hišo in dal priliko? Vi ste vedeli, da ni prav, če Vašega brata vzamem. Vi ste mi enkrat odgovorjali, dobro se domisljam. Ali zakaj mi niste vsega povedali, da bi bila jaz, mlada in neumna kakor junica, da ga moram ljubiti, če ga hočem vzeti in če hočem srečna biti z njim. Kdo mi je to povedal? Mati ne, oče ne, on ne, Vi ne, a jaz sama nisem vedela. Vzela sem ga iz lehkomyseelnosti in otročje nevednosti. Oni človek šele, njegov znanec Paoli, je moral priti, da mi je povedal, česa pogrščam v zakonu, da mi je ukresal lakro, ki je dremala v meni, iz katere se je razpallila vroča strast, ki me je gnala do tja, kjer sem bila in kjer sem, ki mi je kazala v nebesa, pa me pehnila v pekel."

(Dalje prihodnjij.)

SREDSTVA PROMETA NA MORJU.

S kakšnimi sredstvi se vrši promet po morju? Kakšna rastlaka med nekdanj in sedaj? Pred sto leti n. pr. je imela največja vojna ladja 2164 ton (t.—1000 kg.) prostornine, sedaj ima nad 30.000; dolga je bila 61 metrov, široka 15, sedaj je petkrat tolika. Trgovske ladje so obsegale tedaj 150 do 180 ton, pred vojno pa nemški velikani "Imperator" 50.000 ton, "Vaterland" in "Bismarck" pa po 56.000 ton. ("Bismarck" vozi sedaj kot "Majestic" v angleški službi med Evropo in Ameriko, "Imperator" pa pod imenom "Berengaria"; "Vaterland" je v ameriški službi pod imenom "Leviathan"). Tudi jadralnice imajo sedaj do 8000 ton. Prvi ameriški parnik, Fultonov "Clermont" (ispuščen v vo-do 17. avg. 1807) je vseboval 160 ton. Prvi angleški parnik "Comet" l. 1811 je bil samo 12 in pol metra dolg. Ko je šel Fulton l. 1819 prvokrat s parnikom iz Amerike na Angleško, je uporabila njegova "Savannah" za to vožnjo 36 dni, sedaj pridejo največji parniki v Ameriko v petih dneh in 2 urah in še prej! Na ladjah Vikingov (srednjoveški pomorščaki) je šela posadka 30 do 70 moških, današnje bojne ladje jih imajo do 1000. In na teh malih ladjah so prišli na Islandijo, Grenlandijo in v Ameriko! — Tudi slavnj Benetani niso imeli bogve kako velikih ladij, največja dolžina je znašala 50 metrov. Kolumbove karavele "S. Maria", "Nina" in "Pinta" so obsegale vsaka po 237 ton, dolžina jim je bila 17.6 do 23 m, širina pa 5.6 do 7.3 m.

V prejšnjih časih so uporabljali seveda samo vesla in jadra. Ko se je pa prišla doba parnikov, so začele jadralnice polagoma izginiti. Angleška n. pr. jih je imela leta 1888 še nad 15.000, pred vojno komaj 9000, Nemčija 3000 in 3500 itd. V zadnjih 25 letih pred vojno je padlo število jadralnic za polovico, tonaža za četrtino, ker so gradili večje ladje. Novejše statistik nam povedo, da se je tonaža zmanjšala tudi v letih 1914 do 1919, tako da znaša danes samo 3 milijone ton. Šle bodo nazaj, ker je tona na parniku toliko vredna, kakor 3 tona na jadralnici, kajti povprečno napravi parnik v istem času tri do štirikratno pot jadralnice.

A popolnoma izginele jadralnice ne bodo nikdar; kajti vedno rastoča potreba cenjenih surovin, ki se jih izplača kupovati samo ob nizki tarifi bo uporabljala jadralnice še nadalje. Ker vzamejo na parnikih stroji in pa premog preveč prostora, so to okolnost porabili pri jadralnicah, in jih napravili zelo veliko, da vsaj tako lahko konkurirajo s parniki zmanjšanimi po strojih in premogu. Največje jadralnice "Reickmers" je gradila tvrdka istega imena v Bremen-havenu, sprejela je lahko vase blaga za 25 tovornih vtiakov po 31 vagonov. Jadralnice pa morajo uporabljati gotova pota, zlasti se morajo ravnati po tokovih, vetrovih itd. Atlantski severozapadni pasat na primer olajša vožnjo iz Evrope v Srednjo Ameriko in tropično Južno Ameriko, severozapadni jugozapadni vetrovi so ugodni prometu iz Amerike v Evropo, monsun v Indiku šenejo ladjo enkrat ven na odprto morje, drugi notri proti celini. Še pred vojno so samo nemške jadralnice napravile najmanj stokrat na leto pot okoli rtiča Horn v Chile in Peru, da si založijo solitra. V poštev pride ta danes v svetovnem prometu dve poti jadralnic: že imenovane preko rtiča Horn v Chile po soliter in baker, druga pa čez Cape v Indijo po riš, kavo in juto.

Pred sto leti je prišel Fulton s prvim parnikom. Ne bomo govorili o prejšnjih poizkusih. Pa-pina in drugih, za nas je važna samo uporaba za promet, in tu je Fulton prvi. Njegova že imenovana ladja "Clermont", s katero je operiral po Hudsonu, je bila 43 metrov dolga in 15 široka, poglobila se je v vodo 60 cm — sedaj grede ladje do 10 m globoke. A do druge tretjine, preteklega stoletja se vožnja s parniki, kar ni mogla razviti. Vzrokov je bilo več. Stroji so bili preslabi, rabili so še lopate, težko je bilo dobiti povsod zadostne množine premoga in premog je zavzel tudi preveč prostora, lesena konstrukcija ladje je bila za parne stroje preslaba. Zato tudi paradni parnik obeh časov, znani "Great Eastern" ni imel tistega

uspeha, ki so mu ga prerokovali. Zgradili so ga v letu 1852 do 1857, bil je 207 metrov dolg, vseboval je 24.090 ton, kakor pred vojno največji avstrijski trgovaški parnik "Martha Washington" a imel je samo 3606 konjskih sil. Ker takrat sploh še ni bilo nobene potrebe za take velike parnike, je bil nekaj anarhizem. Najbolj je znan vsled svojega delovanja pri polaganju prvega atlantkega kabla (podmorskega telegrafa). Delali so pa dalje in izboljševali in parniki so postali prvi nositelji svetovnega prometa. Namesto lopat so vpeljali vijak; prve poizkuse je napravil Avstrijec Josip Beselj (baje Ceh). A njegovih zaslug mu niso hoteli priznati; to se izumiteljem navadno pripeti. Šels ameri-kanska ladja "Stoekholm 1828 in angleški "Archimedes" (1853) sta mogli pokazati svetu praktičnost Resljeve iznajdbe. Od leta 1838 naprej so začeli pri gradbi lažij namesto lesa uporabljati železo, od leta 1873 nadalje pa je-klo. Vsled tega so ladje lahko tudi drugače dimenzionirali: primerjaj "Clermonta", kjer je raz-merje med širino in dolžino ka-

kor 1 proti 3, sedaj pa 1 proti 10. Zato je pa-tudi hitrost večja, prostornina večja, teža manjša — trup ladje tehta sedaj 30 do 35 odst. teže odstranjene vode, prej 48 do 50 odst. — uporaba doba lažja — 40 let, dočim so le-sene ladje držale kvečjemu 10 do 20 let. Izboljšali so stroje, nazad-nje uvedli tudi parne turbine, dvojne in trojne vijake itd. Zato je šlo pa tudi tako hitro na-pred, da imamo danes že ladje do 56.000 ton, do 27 milj na uro (s 1852 m), seveda raste tudi števi-lo konjskih sil, do 70.000. Tu go-vorimo samo o trgovskih ladjah, vojne ladje zahtevajo seveda čisto drugo konstrukcijo. Nekateri (forpečni rušilci imajo n. pr. š hitrost 40 milj, 75 km na uro!

V vsaki šoli je učitelj pravil svojim učencem, da se moraje odkriti, če srečajo mrtvaški spre-d, ko nesejo koga pokopat, "Zakaj tako naredite, jih je vprašal?" — Po dolgem molka-nju je odgovoril deček v peti klopi: "Ker ne vemo, kdo je v k-rviti, mogoče je notri kak uč-itelj."

ROJAK PAJK JE

V trgovini nad 16 let, na tisoče dolarjev razpoliže blaga po celi Ameriki pa se ni nikdar sililo da ni vsak dobi prsteno blago. Kdor od nas enkrat kupi, še kupi. Pošilja brezplačne cenike po celi Ameriki za ure, slatina, srebrnina, diamanta, prstane, dalje prave glasne Columbia gramofone, slovenske in v vseh drugih jezikih gramofonske plošče, zastave, regalije, kape l. t. d.

On je edini pravi zastopnik v Conemaugh, Pa., za Columbia gramofone in plošče.

En sam poskus in prepričal se bodeš.

IVAN PAJK, 24 Main St., Conemaugh, Pa.

CUNARD & ANCHOR

Dva ogromna parnika gonjena s oljem

NARAVNOST V TRST

Lokovozna kabina tretjega razreda s 3-4-6 posteljami. Krasne jedilne sobe, kadnice in poivalnice. Ograjeni prostor za pramono. — Družna kabina. Vino sateci. Vse domače ugodnosti izvrstne pitrovanja.

Ena preko Cherbourga v 8 dneh v Jugoslavijo, pluje vsaki torek

Aquitania, Mauretania, Berengaria.

20,000 ton

SCYTHIA NOV

17,000 ton

TUSCANIA DEC 6

Za vsotnji list in polanski upražnje bližnjega upoda.

BANCNI ZAVOD EMIL KISS,
133 Second Avenue
New York City.

Veliki izlet za Božič v Jugoslavijo pod vodstvom gospoda
ALEXANDRA LEFKO, upravitelja bančnega zavoda Emil Kiss z ekspresnim parnikom

BERENGARIA

velikost 52,022 ton

Parnik odpluje iz New Yorka 12. decembra, vožnja do Cherbourga 6 dni, od Cherbourga do Zagreba 2 dni vsega 8 dni. Iz Cherbourga gre posebni vlak do Zagreba. Ugodnosti v privatnih sobah. Cena do Zagreba je \$110.85 in \$5.00 vojni davek.

Pišite takoj, da ne zamudite!

BANCNI ZAVOD EMIL KISS,
133 Second Avenue
New York City.

DENAR GOVORI!

Varčujte in pripravljajte si s tem neodvisnost za Vašo starost.

Vložite Vaše prihranke v domači zavod, kateri vam nudi neoporekljivo sigurnost in 4% obresti od vaših vlog.

Vljudno ste vabljeni, da nam zaupate Vaše prihranke in pomočite število vlagateljev, kateri imajo ršiflen svoj denar pri nas na

"Special Interest Account"

Uverjeni znate biti, da bodo Vaši dolarji v pravih rokah in boste glede njih sigurnosti lahko mirno spali.

FRANK SAKSER STATE BANK
GLAVNO ZASTOPSTVO JADRANSKE BANKE
82 Cortlandt Street, New York, N. Y.